

روش‌های تحقیق در روانشناسی اجتماعی

ویرایش دوم

نویسندگان

الیوت ارونسون

فیبی. سی. السورث

جی. مریل کارلسمیث

مارتی هوپ گنزالس

مترجمان

دکتر حسین شکرگن

استاد گروه روان شناسی دانشکده علوم تربیتی و روان شناسی

دکتر رضا خجسته مهر

استادیار گروه مشاوره دانشکده علوم تربیتی و روان شناسی

عظیمه تکریمی

مدرس مجتمع آموزش عالی پیامبر اعظم (ص)

مترجمان: دکتر حسین شکرکن - دکتر رضا خجسته مهر، عظیمه تکریمی

اعضای شورای کمیسیون تخصصی علوم انسانی، اجتماعی و هنر: دکتر حسین شکوهی، دکتر پروانه شفیعی نیا، دکتر مینا شمخی، دکتر مسعود نیک بخت، دکتر عبدالحسین رضایی راد، دکتر علی حسین زاده، دکتر علی موحد، دکتریداله مهرعلیزاده، دکتر زاهد بیگدلی، دکتر نصراله امامی، دکتر بهمن حاجی پور.

ویراستار علمی: دکتر فرهنگ ارشاد.

ویراستار ادبی: دکتر عادل سواعدی

ناشر: دانشگاه شهید چمران اهواز.

چاپ اول: ۱۳۸۹

تیراژ: ۱۰۰۰ نسخه.

لیتوگرافی چاپ و صحافی: اداره چاپ و انتشارات دانشگاه شهید چمران اهواز.

عنوان و نام پدیدآور	روش های تحقیق در روانشناسی اجتماعی / نویسندگان الیوت ارونسون... [و دیگران]؛ مترجمان حسین شکرکن، رضا خجسته مهر، عظیمه تکریمی.
مشخصات نشر	اهواز: دانشگاه شهید چمران اهواز، ۱۳۸۹.
مشخصات ظاهری	XXVII، ۷۵ ص.
فروست	انتشارات دانشگاه شهید چمران: ۴۹۵.
شابک	۹۷۸-۶۰۰-۱۲۱-۵۲۸-۴
وضعیت فهرست نویسی	فبا
یادداشت	عنوان اصلی، 2nd ed, 1990, <i>Methods of Research in Social Psychology</i> .
یادداشت	نویسندگان الیوت ارونسون، فیلی سی، السورث، جی. مریل کارلسنیت، مارتی هوب گنزالس.
موضوع	روان شناسی اجتماعی -- روش شناسی
موضوع	روان شناسی اجتماعی -- ایالات متحده -- تحقیق
شناسه افزوده	ارونسون، الیوت
شناسه افزوده	Aronson, Elliot :
شناسه افزوده	شکرکن، حسین، ۱۳۱۸ -، مترجم
شناسه افزوده	خجسته مهر، رضا، ۱۳۴۴ -، مترجم
شناسه افزوده	تکریمی، عظیمه، ۱۳۴۴ -، مترجم
شناسه افزوده	دانشگاه شهید چمران اهواز
رده بندی کنگره	HM ۲۵۱/۹ ۱۳۸۹
رده بندی دیویی	۳۰۲/۰۷۲۰۷۳ :
شماره کتابشناسی ملی	۲۲۲۶۲۲۸ :

محل های فروش کتاب

اهواز: گلستان - شهر دانشگاهی - کتابفروشی دانشگاه شهید چمران اهواز.

تلفاکس: ۰۶۱۱-۳۳۳۱۰۷۲

تهران: خ. کارگر شمالی، خ. نصرت، خ. دکتر قریب نرسیده به خ. فرصت، پلاک ۱۱ - مؤسسه کتابپیان

تلفن: ۰۲۱-۶۶۵۶۶۵۱-۱۵

قیمت: ۱۳۰/۰۰۰ ریال

کلیه حقوق برای ناشر محفوظ است

درباره نویسندگان

الیوت ارونسون^۱ درجه کارشناسی خود را از دانشگاه برانديس^۲، سال ۱۹۵۴، درجه کارشناسی ارشد خود را از دانشگاه وسلین^۳ در سال ۱۹۵۶، و دکتری خود را از دانشگاه استنفورد^۴ در سال ۱۹۵۹ اخذ کرد. او تا کنون در دانشگاه‌های هاروارد^۵، مینه سوتا^۶ و تگزاس^۷ تدریس کرده است، و در حال حاضر در دانشگاه کالیفرنیا^۸ در سانتاکروز^۹ استاد روانشناسی است.

وی جوایز پژوهشی و آموزشی فراوانی دریافت کرده است، که از آن جمله‌اند: جوایز ممتاز آموزشی در دو دانشگاه تگزاس و کالیفرنیا، جایزه ممتاز آموزشی در روانشناسی از طرف انجمن روانشناسی آمریکا^{۱۰} و جایزه انجمن امریکایی پیشرفت علم^{۱۱} برای پژوهش ممتاز در روانشناسی اجتماعی. وی همچنین، نخستین دریافت کننده جایزه داللد کمپبل^{۱۲} برای پژوهش برتر در روانشناسی اجتماعی بود. وی رئیس سابق بخش شخصیت و روانشناسی اجتماعی انجمن روانشناسی آمریکا و رئیس پیشین کمیته صرفه جویی در انرژی فرهنگستان علوم بوده است. کتاب‌های متعددی را نوشته و ویرایش کرده است؛ از جمله حیوان

1. Elliot Aronson

2. Brandeis

3. Wesleyan

4. Stanford

5. Harvard

6. Minnesota

7. Texas

8. California

9. Santa Cruz

10. American Psychological Association (APA)

11. American Association for the Advancement of Science (AAAS)

12. Donald Campbell

اجتماعی^۱ (روانشناسی اجتماعی)، کلاس جورجین^۲، دستنامه روانشناسی اجتماعی^۳ (با گاردنر لیندزی^۴)، و مصرف انرژی: بعد انسانی^۵ (با پال استرن^۶).

فیبی. سی. السورث^۷ درجه کارشناسی خود را در سال ۱۹۶۶ از هاروارد، و دکتری خود را از دانشگاه استنفورد در سال ۱۹۷۰ دریافت کرد (جی. مریل کارلسمیت^۸ استاد راهنمای وی بود). وی در ییل^۹ و استنفورد تدریس کرده است - جایی که جایزه رئیس دانشکده را برای تدریس ممتاز در سال ۱۹۸۴ دریافت کرد؛ و اکنون استاد روانشناسی دانشگاه میشیگان است. علایق اولیه وی در پژوهش عبارتند از رابطه بین شناخت^{۱۰} و هیجان^{۱۱} و موضوعی کاملاً مجزا به نام روانشناسی و قانون. وی در آزمایشگاه^{۱۲} و میدان^{۱۳} هر دو کار کرده است، و از آزمایش‌های حقیقی^{۱۴}، شبه آزمایش‌ها^{۱۵}، زمینه‌یابی‌ها^{۱۶}، شبیه‌سازی‌ها^{۱۷}، چندنگاره‌ها^{۱۸}، دستگاه‌های ضبط، نوارهای ویدیویی^{۱۹}، مداد و کاغذ^{۲۰} و چشمان خود، به عنوان تدابیر آزمایشی^{۲۱} و سنج‌ها^{۲۲} بهره جسته است.

1. The Social Animal
2. The Jigsaw Classroom
3. The Handbook of Social Psychology
4. Gardner Lindzey
5. Energy Use: The Human Dimension
6. Paul Stern
7. Phoebe C. Ellsworth
8. J. Merrill Carlsmith
9. Yale
10. cognition
11. emotion
12. laboratory
13. field
14. true experiments
15. quasi-experiments
16. surveys
17. simulations
18. polygraph
19. videotape recorder
20. paper-and-pencils
21. treatments
22. measures

جی. مریل کارلسمیت درجه کارشناسی خود را از دانشگاه استنفورد در سال ۱۹۵۸ و دکتری خود را از دانشگاه هاروارد در سال ۱۹۶۳ اخذ نمود. پژوهش معروف فستینگر و کارلسمیت تحت عنوان "پیامدهای شناختی متابعت اجباری"^۱ پایان نامه کارشناسی وی بود، که به خاطر آن جایزه پایان نامه ممتاز^۲ را برای پژوهش برجسته دانشجویی دریافت کرد. وی دو سال در ییل تدریس نمود و سپس به استنفورد بازگشت و تا زمان مرگ نابهنگام خود در سال ۱۹۸۴ در آنجا ماند.

وی در آمار و روش‌های تحقیق استاد برجسته‌ای بود، و در سال ۱۹۸۰ جایزه رئیس دانشکده^۳ و برای تدریس ممتاز دریافت نمود. او نویسنده مقالات متعدد و کتاب درسی مهمی به نام روانشناسی اجتماعی (با همکاری جاناتان فریدمن و دیوید سیرز^۴) بود. وی آزمایشگری با استعداد و منتقدی بی‌پرده بود؛ متأسفانه جای مساعدت‌های وی در چاپ دوم این کتاب خالی است.

فردی که تازه به چاپ دوم پیوسته است مارتی هوپ گنزالس^۵ است که درجه کارشناسی خود را در سال ۱۹۷۷ از دانشگاه ایالتی ساوث وست تگزاس^۶ و کارشناسی ارشد خود را در سال ۱۹۷۹ از دانشگاه ترینیتی^۷ اخذ نمود. در سال ۱۹۸۷ مدرک دکترای خود را از دانشگاه کالیفرنیا در سانتاکروز دریافت کرد - جایی که الیوت ارونسون استاد راهنمای وی بود. آشنایی وی با خطرات پژوهش آزمایشی در سال ۱۹۷۵ رخ داد- وقتی که به عنوان یک آزمایشگر مبتدی توسط یکی از آزمودنی‌های سه ساله خود گاز گرفته شد. علی‌رغم، این شروع ناهمگون، وی به آموزش و اجرای تحقیقات روانشناسی اجتماعی ادامه داده است. وی در دانشگاه ایالتی ساوث وست تگزاس و دانشگاه کالیفرنیا در سانتاکروز تدریس کرده است، و

1. Cognitive Consequences of Forces Compliance

2. Sigma Xi Award

3. Jonathan Freedman & David Sears

4. Marti Hope Gonzales

5. Southwest Texas State University

6. Trinity

در حال حاضر استادیار روانشناسی در دانشگاه مینه‌سوتا است. علایق فعلی پژوهشی وی متنوع‌اند: از تحقیق کاربردی در صرفه‌جویی در مصرف انرژی^۱ تا پژوهش آزمایشی بنیادی و آرشیوی^۲ در زمینه خود-معرفی^۳.

تقدیم به لئون فستینگر

که گاه مستقیم و گاه غیرمستقیم به ما آزمایشگری آموخت

www.ketab.ir

-
1. energy conservation
 2. basic experimental and archival research
 3. self - presentation

پیشگفتار مؤلفان

رشته‌های علمی جدید اغلب زمینه‌هایی را برای مجادله و بحران به وجود می‌آورند. بحث‌های مربوط به روش‌های اساسی و اهداف نهایی و نیز نظریه‌های عمومی و یافته‌های اختصاصی با تلاش رشته‌های جدید برای استقرار هویتشان متداول می‌شوند. در این دوره شکل‌گیری، مکاتب فکری به وجود می‌آیند. پرسش‌های اساسی برای مطالعه شناسایی می‌شوند، و ابزارها و روش‌هایی برای بررسی این مسائل ابداع می‌شوند. غالباً، این مکاتب اولیه فکری را می‌توان نتیجه کار اصیل پیشگامان منفرد و پیروانشان در این رشته دانست. در نتیجه، تاریخچه‌های روزگاران اولیه "آگاهان" این رشته‌ها معمولاً مانند شجره نامه‌های اندیشمندان به نظر می‌رسد.

مطمئناً این موضوع درباره روانشناسی اجتماعی در نخستین نیمه سده آن به عنوان یک فعالیت آزمایشی صحت داشته است. در آغاز این کورت لوین^۱ است که از بسیاری جنبه‌ها به عنوان "پدر" روانشناسی اجتماعی نوین لقب گرفته است. از آزمایشگاه لوین، پس از آمدن وی به این کشور^۲، لئون فستینگر^۳ پدید آمد، نظریه‌پردازی ممتاز در روانشناسی اجتماعی تا دو دهه پس از مرگ لوین، و مردی

1. insiders

2. Kurt Lewin

4. Leon Festinger

۳. منظور کشور آمریکا است. م

که این مجلد به گونه‌ای شایسته به وی تقدیم شده است. پس از وی، الیوت ارونسون^۱، به نوبه خود، به عنوان یک دانشجوی کارشناسی ارشد و مریل کارلسمیت^۲ به عنوان یک دانشجوی کارشناسی کارشان را در آزمایشگاه فستینگر در استنفورد^۳ آغاز کردند. پس از نقل مکانشان به هاروارد^۴، ارونسون کار خود را به عنوان مربی کارلسمیت ادامه داد. آنان با هم مجموعه‌ای از مطالعات آزمایشی ظریف و تأثیرگذار را در مورد ناهماهنگی شناختی^۵ و فرایندهای تغییر نگرش^۶ ترتیب دادند که تا به امروز هنوز هم آثار کلاسیک^۷ محسوب می‌شوند.

همچنین، از همکاری سازنده آنان فصل مشهور کتاب دستنامه روانشناسی اجتماعی^۸ پدید آمد که چاپ اول این کتاب از آن نشأت گرفته است. در آن فصل، ارونسون و کارلسمیت تلاش نمودند تا برای نخستین بار در تاریخ این رشته، مسائل عملی "انجام دادن" واقعی روانشناسی اجتماعی آزمایشی را روشن سازند. مطمئناً، منابع قبلی فراوانی در دسترس دانشجویانی بود که می‌خواستند در مورد ویژگی‌های رسمی طرح‌های مختلف پژوهشی یا تحلیل آماری داده‌های آزمایشی مطالبی را بیاموزند. با وجود این، کار ارونسون و کارلسمیت نخستین تلاش برای بیان صریح ذخیره عظیم "دانش ضمنی"^۹ مورد نیاز برای اعمال مؤثر اصول عمومی طراحی آزمایشی^{۱۰} و واقعیت بخشی^{۱۱} به نظریه‌های انتزاعی در پژوهش آزمایشی

-
1. Elliot Aronson
 2. Merrill Carlsmith
 3. Stanford
 4. Harvard
 5. cognitive dissonance
 6. attitude
 7. classics
 8. Handbook of Social Psychology
 9. tacit knowledge
 10. general design principles
 11. realization

موفقیت آمیز در روانشناسی اجتماعی بود، یعنی تدوین "سنن شفاهی"^۱ که به طور غیررسمی از نسلی به نسلی دیگر انتقال یافته بودند.

شاید مهم‌تر از آن این بود که ارونسون و کارلسمیث معیار بالاتری برای خود در نظر گرفتند. در حالی که کتاب‌های دیگر روش‌های تحقیق در پی آگاه کردن دانشجویان از چگونگی پرهیز از منابع سوگیری و عدم اعتبار بودند، فصل دستنامه بر آن بود تا چیزی را درباره فرایند طراحی و اجرای آزمایش‌ها بیاموزد که نه تنها از نظر فنی صحیح‌اند بلکه ظریف، جالب و با اهمیت نیز هستند. خلاصه، هدف آنها الهام بخشیدن به دیگران در طراحی آزمایش‌های کلاسیک آینده بود، آزمایش‌هایی با "داستانی مهم برای گفتن" از آن نوع داستان‌هایی که خود آن‌گونه به آنها مشهور بودند.

در بسط و گسترش این متن مقدماتی مختصر درباره روش‌های آزمایشی به نخستین چاپ این کتاب، فیبی السورث^۲، به ارونسون و کارلسمیث پیوست. السورث، در ادامه این زنجیره، در مطالعاتی مربوط به رفتار غیر کلامی در استنفورد با مربی خود کارلسمیث همکاری کرد، و سپس السورث به تنهایی مساعدت‌های مهمی در زمینه‌های هیجان^۳ و روانشناسی و قانون به عمل آورد. این سه با هم، نمونه‌ای از هنر و علم آزمایشگری روانشناسی اجتماعی را به دانشجویان ارائه کردند. تلاش‌های آنان نه تنها توجیه نظری مؤثری برای آزمایشگری ارائه کرد، بلکه نگاه مفصلی به اجرای آن در روانشناسی اجتماعی بود - از به دست آوردن رضایت آگاهانه اولیه تا اجرای مصاحبه پس از آزمایش^۴.

-
1. oral traditions
 2. Phoebe Ellsworth
 3. emotion
 4. postexperimental interview

هرچند مایه مسرت است که به چاپ دوم کتاب روش‌های تحقیق در روانشناسی اجتماعی شادباش گفت، لیکن به سختی می‌توان بدون تأسف چنین اظهاری به عمل آورد. مریل کارلسمیث در سال ۱۹۸۴، در سن ۴۸ سالگی چشم از جهان فرو بست. مرگ نابهنگام او برای دوستان و همکارانش یک فاجعه شخصی و برای این رشته یک ضایعه اسفناک بود. مدتی بعد، زمانی که پیش‌گفتار این کتاب در شرف آماده شدن بود، لئون فستینگر نیز درگذشت. مرگ وی به جهاتی پایان بخش یک عصر در روانشناسی اجتماعی است.

هر چند، به همین اندازه نیز مشکل است که ما از این بازنگری با شادی استقبال نکنیم. در تألیف این کتاب ما بار دیگر شاهد جانشین‌پروری هستیم وقتی که مارتی هوپ گزنالس^۱ دانشجوی جدید ارونسون، که به تازگی حرفه خود را در روانشناسی اجتماعی آغاز کرده است، به ارونسون و السورث پیوست. در جوهره این اثر، ما استمرار میراث فکری کارلسمیث، فستینگر، و لوین را می‌بینیم که می‌تواند نسل‌های بعدی پژوهشگران را آگاهی و الهام ببخشد.

مارک لپر

دانشگاه استنفورد

پیشگفتار مترجمان

سپاس خداوند را که توفیق ترجمه این اثر ممتاز را در زمینه روانشناسی اجتماعی به زبان فارسی به ما عطا فرمود و مقدمات چاپ آن را به گونه‌ای شایسته فراهم ساخت.

کتاب روش‌های تحقیق در روانشناسی اجتماعی از ویژگی‌های خاصی برخوردار است. اولاً، نویسندگان آن همگی افراد برجسته‌ای در روانشناسی اجتماعی هستند که سال‌ها در انجام دادن پژوهش در این زمینه از نزدیک دستی بر آتش داشته‌اند. این نویسندگان با طرح مباحث نو در زمینه روش‌شناسی روانشناسی اجتماعی، با استفاده از مثال‌های پژوهشی جالب در ارتباط با مباحث کتاب و با تفسیر و نقد روش‌شناسی پژوهش‌های انجام شده، این اثر را از شکل یک شرح رسمی روش تحقیق به در آورده، و به تفسیری عالمانه و در عین حال سهل و ساده از روش تحقیق مبدل کرده‌اند. آنان، به راستی، طرحی نو در تألیف کتاب‌های روش تحقیق کاربردی در حوزه‌های مختلف روانشناسی در انداخته‌اند.

این کتاب در روش‌شناسی روانشناسی اجتماعی راه انجام دادن پژوهش‌های بنیادی و کاربردی را به پژوهشگران، متخصصان و دانشجویان می‌نمایاند و نشان می‌دهد که دستیابی به نتیجه‌گیری‌های علمی در مباحث روانشناسی اجتماعی مستلزم چه تمهیدات و تدابیر ریز و درشتی است. این تمهیدات و تدابیر در

فصل‌های مختلف کتاب با تفصیلی مناسب مورد بحث قرار گرفته و راه را برای اجرای طرح‌های پژوهشی اصیل و ماندگار هموار ساخته‌اند.

مطالب مطرح شده در زمینه‌های آزمایشگری، مسائل اخلاقی تحقیق، انواع طرح‌های آزمایشی، بدیل‌هایی برای آزمایش مهار شده، یافتن و ایجاد موقعیت‌های آزمایشی، به کارگیری انواع متغیرهای مستقل و وابسته در پژوهش‌های روانشناسی اجتماعی، پرهیز از سوگیری، مصاحبه پس از آزمایش و نگارش گزارش پژوهش همراه با مثال‌های روشن‌گر و نقدهای روش‌شناختی ژرف، کتاب حاضر را به صورت الوی بوجسته نه تنها در حوزه روش‌شناسی روانشناسی اجتماعی، بلکه در بسیاری از زمینه‌های روانشناسی در آورده‌اند. امید است انتشار این کتاب بر انگیزه و مهارت پژوهشگران ایرانی در اجرای تحقیقات روانشناسی اجتماعی بیفزاید و در پیشرفت این شاخه از روانشناسی در ایران که بسیار مورد نیاز است، لیکن هنوز جایگاه شایسته خود را پیدا نکرده است کارساز باشد.

دکتر حسین شکرکن

دکتر رضا خسته مهر

عظیمه تکریمی

از خانم‌ها فریده و فروزان تکریمی که با شکیبایی و دقت زحمت تایپ اولیه کتاب را متقبل شدند تشکر می‌نمایم. همچنین، از آقای امین کرابی دانشجوی دکتری مشاوره که در موارد متعدد از جمله نمونه‌خوانی فصول آماده شده و ارائه پیشنهادهای مفید، تطبیق مطالب تایپ شده با ترجمه‌ها و تنظیم فهرست‌های متعدد موضوعی و نام‌نامه با مترجمان همکاری فراوان نمود، تقدیر و تشکر می‌شود.

دیباچه

در اوایل دهه ۱۹۷۰ که ما (کارلسمیث، السورث، و ارونسون)^۱ برای نخستین بار تصمیم گرفتیم فصل ارونسون - کارلسمیث را در مورد روش شناسی آزمایشی^۲ در دستنامه روانشناسی اجتماعی^۳ (۱۹۶۹) گسترش دهیم و به صورت یک کتاب درآوریم، روانشناسی اجتماعی در میانه یک بحران بود. پرسش پایدار در مورد ماندگاری روش آزمایشی مورد استفاده روانشناسان اجتماعی در قلب این بحران قرار داشت. ما در پیش گفتار چاپ اول این کتاب نوشتیم:

در خلال سال‌های گذشته، به نظر می‌رسد که روش آزمایشی مقبولیت خود را نزد بسیاری از روانشناسان اجتماعی از دست داده است. بسیاری از ما از خواندن در مورد روبه‌روشدن‌های بی‌روح و کوتاه بین غریبه‌هایی که تنها یک بار در یک آزمایشگاه گندزدا شده بدون آرایش با هم برخورد می‌کنند یا هرگز همدیگر را نمی‌بینند و سپس از هم جدا می‌شوند تا مقیاس‌های هفت درجه‌ای را که مؤید فرضیه‌های کوچک یک ذهن محدودند، تکمیل کنند خسته شده‌ایم. همانند دیکتاتور متزلزلی که پای خود را فراتر از میزان شایستگی‌اش دراز کرده است، روش آزمایشی نیز به گونه فزاینده‌ای در معرض حملات انتقادآمیز کسانی است که روزی حامیان وفاداری بودند، اما امروز با فصاحت انقلابی گونه یک تازه دین صحبت می‌کنند. ما از پرسشگری نهفته در این تحول

-
1. Carlsmith, Ellsworth & Aronson
 2. experimental methodology
 3. Handbook of Social Psychology

استقبال می‌کنیم؛ ما خودکامگی‌ها را دوست نداریم، و معتقدیم این رشته شدیداً نیازمند یک روش شناسی معرفت^۱ است.

ما چاپ اول را، تا حدودی، به این خاطر نوشتیم که بر عقیده‌مان مبنی بر اهمیت و ماندگاری روش آزمایشی^۲ مجدداً صحه بگذاریم، و به همکارانمان کمک کنیم تا انتخاب‌های خود را در رویه‌های آزمایشی^۳ متفاوت و نو گسترش دهند، و تا روش آزمایشی را در ذهن دانشجویان تحصیلات تکمیلی از پرده ابهام به در آوریم تا مهارت‌هایی را بیاموزند که به آنها کمک می‌کنند جایگاه خود را به عنوان کارشناسان خلاق و زیرک چیزی که ما آن را هنر اصیل و با اهمیت می‌دانیم بیابند. در بحث در مورد انتقادهای نوشتیم که:

بسیاری از انتقادهای به جا هستند، و ما تلاش کرده‌ایم تا آن‌ها را در مورد اظهارنظرهای خود جای دهیم (مثلاً، تأکید مکرر بر اهمیت روش‌های چندگانه). با وجود این، معتقدیم که بخش اعظم انتقاد بر آزمایشگری^۴ به ویژگی‌های غیرضروری برمی‌گردد: دانشجوی سال دوم^۵، آزمایشگاه^۶، تکالیف جزئی^۷، مقیاس‌های هفت درجه‌ای^۸ و غیره. یک آزمایش صرفاً یک قالب است. تنها ویژگی ضروری آن گماردن تصادفی^۹ آزمودنی‌ها به حالت‌های آزمایشی^{۱۰} است، و هنگامی که این گماردن تصادفی ممکن بشود و نه مضحک، فایده مهمی را به همراه خواهد آورد - سطح تضمین شده کمینه‌ای از اطمینان مبنی بر این که تفاوت‌های مشاهده شده ناشی از تدابیر آزمایشی^{۱۱}

-
1. representative
 2. experimental method
 3. experimental procedures
 4. experimentation
 5. sophomore
 6. laboratory
 7. trivial tasks
 8. seven-point scales
 9. random assignment
 10. conditions
 11. treatments

بوده‌اند. آزمایش‌ها از این نظر منحصر به فرد نیستند که اطلاعاتی را درخصوص روابط علی^۱ فراهم می‌کنند، بلکه آن‌ها در مقایسه با بدیل‌هایی^۲ که در حال حاضر در علوم اجتماعی موجودند به طرز شگفت‌آوری کارآمد می‌باشند. بسیاری از "بدیل‌های" پیشنهاد شده مانند انتقال به موقعیت‌های میدانی^۳، با این روش آزمایشی ناسازگاری ندارند. پیشنهادهای دیگر، مثل تدوین طرح‌های شبه آزمایشی^۴، بر آزمایش به عنوان معیاری تکیه می‌کنند تا ارزش (و نواقص بالقوه) تقریب‌های شبه آزمایشی بتوانند نسبت به آن سنجیده شوند. درک و فهم روش آزمایشی تا حدودی برای درک هوشمندانه مزایا و معایب آن راه‌حل‌ها اساسی می‌باشد. نکته اصلی یادگیری "روش‌شناسی" این است که قادر شویم مناسب‌ترین روش را برای پاسخدهی به یک سؤال خاص برگزینیم؛ بیداری اخیر ما در تشخیص این مطلب که آزمایش ممکن است همیشه بهترین روش نباشد نباید ما را به این نتیجه‌گیری پوچ هدایت کند که هرگز بهترین روش نیست.

از زمانی که ما این افکار را روی کاغذ آورده‌ایم یک دهه گذشته است. به نظر می‌رسد بحران خاتمه یافته است. اما ما موضع اساسی خود را تغییر نداده‌ایم. مثل چاپ اول، تا آنجا که می‌توانیم در برپایی وضعیتی استوار برای ظرافت روش آزمایشی و برای بهبود آن ادامه خواهیم داد. همان گونه که در چاپ اول بیان کردیم، در درون این قالب اساسی آزمایش، تعداد نامحدودی فرصت وجود دارد. هدف ما این است که به خواننده کمک کنیم تا برخی از این فرصت‌ها را کشف نماید. به راستی، طی ده سال گذشته برخی از این فرصت‌ها با فراوانی بیشتری به هم پیوسته شده‌اند.

-
1. causal relationships
 2. alternatives
 3. field settings
 4. quasi- experimental designs

به عنوان مثال، درحالی که رویه آزمایشی با تأثیر بالا (به سنت میلگرم^۱، آش^۲، فستینگر^۳ و کارلسمیث) هنوز هم نشانه روانشناسی اجتماعی آزمایشی به شمار می‌آید، پژوهش‌های معاصر در مورد شناخت اجتماعی منجر به الگوی روش شناختی بسیار معروفی به نام "آزمایش داوری"^۴ شده‌اند. در آزمایش داوری، از آزمودنی‌ها خواسته می‌شود تا مواد محرک^۵ را که توسط آزمایشگر به آنان ارائه می‌شود بازشناسی^۶، یادآوری^۷، طبقه‌بندی^۸، ارزیابی^۹، یا درمورد آن‌ها استدلال^{۱۰} کنند. معمولاً، چنین آزمایش‌هایی بر مهار^{۱۱} و تغییرات منظم^{۱۲} در محیط محرکی^{۱۳} تأکید می‌ورزند؛ در این رویه‌ها، تأثیر بر آزمودنی‌ها تنها تا زمانی مهم است که محرک‌ها توجه آن‌ها را جلب و حفظ کنند و پاسخ‌های معناداری را فرا بخوانند. البته، تغییرپذیری قابل توجهی در میزان به وجود آمدن درگیری آزمودنی توسط تکلیف آزمایشی وجود دارد اما نقطه مشترک مطالعات مربوط به داوری، تأکید بر مهار محرک^{۱۴} در زمانی است که از آزمودنی‌ها خواسته می‌شود به عنوان مشاهده‌گر^{۱۵} عمل کنند.

تغییر مهم دیگری نیز از زمان چاپ اول این کتاب صورت گرفته است: افزایش سریعی در تعداد محققان روانشناسی اجتماعی دیده می‌شود که توجه خود را از آزمایش‌های بنیادی به مسائل و مشکلات اجتماعی بیش روی مردم خارج از

-
1. Milgram
 2. Asch
 3. Festinger
 4. judgment experiment
 5. stimulus materials
 6. recognize
 7. recall
 8. classify
 9. evaluation
 10. reason
 11. control
 12. systematic variations
 13. stimulus environment
 14. stimulus control
 15. observer

آزمایشگاه معطوف کرده‌اند. چنین تحقیقات روانشناسی اجتماعی کاربردی پژوهشگران را رودرروی پیچیدگی‌های پدیده‌های "دنیای واقعی" قرار می‌دهد. هر چند، تأثیر این پدیده‌ها - اختلاط مدارس^۲، مسابقه تسلیحاتی^۳، شیوع ایدز^۴، بحران انرژی^۵ - از تأثیر آزمایش‌های آزمایشگاهی فراتر می‌رود، و اغلب ارزیابی تأثیرات قوی آن‌ها به گونه‌ای آزمایشی دشوار است. بخش اعظم آنچه که بیرون از آزمایشگاه برای مردم رخ می‌دهد فراتر از مهار پژوهشگر است، و اغلب گماردن تصادفی مردم به تدابیر یا حالت‌های آزمایشی^۶ مشکل است. به همین دلایل، پژوهشگران کاربردی از آزمایشگری محض به نفع بدیل‌هایی چون شبه آزمایش‌ها^۷، زمینه‌یابی‌ها^۸، مصاحبه‌ها^۹ و مشاهدات منظم^{۱۰} چشم‌پوشی می‌کنند.

از این رو، ما شرح و بسط روش‌های تحقیق آزمایشی و غیرآزمایشی خود را در این ویرایش دوم گسترش داده‌ایم. البته، باید در افزایش این نکته شتاب کنیم که برخی چیزها تغییر نکرده‌اند، به قضاوت ما، آزمایش مهار شده^{۱۱} هنوز هم قوی‌ترین ابزار برای قادر ساختن پژوهشگران به تشخیص این مطلب است که چه چیز سبب چه چیز می‌شود، و معیاری است که همیشه روش‌های پژوهشی دیگر نسبت به آن سنجیده می‌شوند. بنابراین، این آزمایش مهار شده یا ظواهر بی‌شمارش، است که مرکز توجه این چاپ باقی می‌ماند.

آگاهی از روش شناسی آزمایشی ارزشمند است، حتی برای افرادی که قصد ندارند آزمایشی را اجرا کنند. ما پیوسته در معرض بمباران اطلاعاتی هستیم که از

1. real world

2. school desegregation

3. the arms race

4. the AIDS epidemic

5. the energy crisis

6. treatments or conditions

7. quasi-experiments

8. surveys

9. interviews

10. systematic observations

11. controlled experiment

رسانه‌های چاپی و الکترونیکی می‌آیند، و قسمت اعظم این اطلاعات بیانات علنی یا ضمنی را در مورد رفتار اجتماعی انسان دربردارند. از دیربای^۱ تا فیل دوناهو^۲، از دکتر روث^۳ تا تد کپل^۴، مفسران دائماً به ما می‌گویند ما انسان‌ها چگونه رفتار می‌کنیم و چرا این گونه رفتار می‌کنیم. این وظیفه مصرف‌کنندگان این اطلاعات است که به اصطلاح گندم را از کاه جدا کنند- که نتیجه‌گیری‌ها یا تفسیرهای منطقی مطبوعاتی را از استنباط‌هایی که سوگیری دارند یا صرفاً اشتباهند مجزا سازند. همه خوانندگان ما قرار نیست آزمایش انجام دهند؛ اما مهارت‌های تحلیلی موجود در طراحی و اجرای آزمایش‌ها مجموعه مهمی از ابزارهای بررسی ادعاها در این عرصه به شمار می‌آیند. آزمایش‌ها محصول روش خاص استدلال در مورد جهان اجتماعی‌اند. سخن ما این است که بدانیم چگونه فکر کنیم حتی مهم‌تر از این است که بدانیم چه فکر کنیم. هیچ پاسخ معتبری وجود ندارد مگر زمانی که ما راه صحیح صورت‌بندی مسئله را یافته باشیم. این عقیده بود که ما را به نوشتن چاپ اول واداشت، و نیروی لازم برای این تلاش را نیز فراهم کرد.

همانند چاپ اول، هدف ما رمز‌گشایی از فرایند برنامه‌ریزی و اجرای تحقیق روانشناسی اجتماعی است از طریق ارائه بحثی زنجیره‌ای در مورد نگرانی‌ها، مسائل، دام‌ها و لذت‌هایی که پژوهشگران از زمانی که برای نخستین بار اندیشه‌ای به ذهنشان می‌رسد یا به فکر صورت‌بندی مسئله‌ای می‌افتند تا زمانی که، پاسخ در دست، کار را تمام می‌کنند پیش رو دارند.

در چاپ اول، متذکر شدیم که ما هم مدیون دانشجویانمان و هم مدیون همکاران حرفه‌ای‌مان هستیم که نظرات و پیشنهادهایشان مستقیماً به تفکر ما کمک کرده‌اند. هرچه باشد، در طول سال‌ها بر این دین افزوده شد، و ما از بسیاری از

-
1. Dear Abby
 2. Phil Donahue
 3. Dr. Ruth
 4. Ted Koppel

نظرات و پیشنهادهای مفیدی که توسط بازنگرهای زیر برای چاپ دوم ارائه شده‌اند تشکر می‌نماییم: شلی چایکن^۱، دانشگاه نیویورک^۲؛ میکول همیلتون^۳، دانشگاه کالیفرنیا- لس آنجلس^۴؛ و ادوارد ای. جونز^۵، دانشگاه پرینستون^۶. همچنین از مرکز مطالعات پیشرفته در علوم رفتاری، جایی که ما روی تراس نشستیم و طرح چاپ‌های اول و دوم را ریختیم سپاسگزاریم.

ما با دسته‌های گل از این فرصت استفاده می‌کنیم و دین بزرگی را که به معلمان خود داریم اعلام می‌نماییم. از این نظر، مخصوصاً بجا خواهد بود که این مجلد را به لئون فستینگر تقدیم کنیم؛ وی در تاریخ روانشناسی اجتماعی بدون تردید بزرگترین معلمی بود که به ما چگونه آزمایش کردن را آموخت. وی سرمشق بزرگی برای آن دسته از ما بود که با یافتن راه‌هایی برای پرسیدن سؤالات مهم به روشی علمی و دقیق از وی پیروی کردیم. تا آنجا که می‌دانیم، فستینگر هرگز درسی را در مورد چگونگی انجام آزمایش‌ها تدریس نکرد؛ با وجود این، به خاطر کاری که شروع کرد، تقریباً تمام کسانی که در روانشناسی اجتماعی آزمایش انجام می‌دهند به طور غیرمستقیم مدیون او هستند. برای نویسندگان این کتاب این دین کمی مستقیم‌تر است: یکی از ما (ارونسون) سه سال تمام به عنوان دستیار پژوهشی‌اش در تحصیلات تکمیلی مستقیماً با وی کار می‌کرد؛ یکی از ما (کارلسمیت) به عنوان یک دانشجوی کارشناسی با وی کار می‌کرد (و با ارونسون به عنوان یک دانشجوی تحصیلات تکمیلی)؛ دیگران (گزنالس^۷ و السورث) می‌توانند، به ترتیب، خود را از طریق ارونسون و کارلسمیت، به فستینگر وصل کنند. فستینگر هرگز درسی را در مورد آزمایشگری روانشناسی اجتماعی تدریس نکرد؛ وی با عمل خود تدریس

-
1. Shelly Chiken
 2. New York
 3. Mykol Hamilton
 4. California-Los Angeles
 5. Edward E. Jones
 6. Princeton
 7. Gonzales

می‌کرد، و با بازبینی نقادانه کار دانشجویانی که حتی پس از گذشت سی سال هنوز حضور وی را احساس می‌کنند. ما معتقدیم که نوع رابطه استاد- دانشجو که فستینگر عملی کرد بهترین شیوه یادگیری هنر آزمایشگری است. ما این کتاب را به عنوان یک مکمل^۱ و یک بیعت^۲ با مدل استاد- دانشجو^۳ ارائه می‌کنیم.

مدتی قبل تصمیم گرفتیم این کتاب را به لئون تقدیم کنیم- به عنوان یک "هدیه" غیر منتظره به آن مرد بزرگ و خوب. وقایع اخیر این اهداء را به طور ویژه‌ای تلخ کردند: وقتی کتاب می‌رفت که چاپ شود، ما عمیقاً از خبر مرگ ناگهانی لئون فستینگر در سن ۶۹ سالگی متأثر شدیم. ضایعه‌ای که ما احساس می‌کنیم، چه به لحاظ فردی و چه حرفه‌ای، قابل اندازه‌گیری نیست.

الیوت ارونسون

فیبی سی. السورث

مارتی هوپ گنزالس

1. supplement

2. homage

3. apprenticeship model

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۱	مقدمه
	فصل ۱: مقدمه‌ای بر آزمایش‌ها
۱۷	روش‌شناسی برای چیست؟ آزمایش‌ها برای چیستند؟
۲۳	ماهیت آزمایش‌ها
۲۷	متغیرهای مستقل و وابسته
۳۲	منابع خطا
۳۶	گماردن تصادفی آزمودنی‌ها به تدابیر آزمایشی
۳۹	ثابت نگه‌داشتن متغیرها
۴۳	تغییرپذیری منظم
۴۴	تعامل‌ها
۵۰	اثرهای تصنعی
۵۲	تبیین‌های بدیل
۵۵	روش‌های تحقیق غیرآزمایشی
۵۷	مطالعات همبستگی
۶۳	طرح‌های شبه آزمایشی
۶۶	مزایای آزمایشگری

فصل ۲: برخی مشکلات آزمایشگری در روانشناسی اجتماعی

۸۸	تأثیر و مهار
۹۲	سازش بین تأثیر و کنترل
۹۷	بعد تأثیر - کنترل: دو نمونه
۱۰۳	معنای چندگانه و تجدید منظم
۱۰۴	معنای چندگانه
۱۰۹	پالایش متغیرهای مفهومی: تجدید منظم
۱۱۷	مشکلات تجدید منظم
۱۲۲	روش‌های دیگر کشف معنای متغیرهای مفهومی
۱۲۳	سنجه‌های خودگزارشی
۱۳۰	نشانه‌های غیر کلامی
۱۳۲	تغییرات در طراحی
۱۳۴	تجدیدهای موفق و ناموفق
۱۴۰	تجدیدهای بین فرهنگی
۱۴۲	واقع گرایی آزمایشی در مقابل واقع گرایی ظاهری
۱۴۹	واقع گرایی ظاهری و تأثیر
۱۵۱	اعتبار درونی و بیرونی
۱۵۳	بی‌اهمیتی: مصنوعی بودن، بدیهی بودن، نامربوط بودن، و تعمیم ناپذیری
۱۵۵	مصنوعی بودن
۱۶۲	دانش عمومی
۱۶۲	نامربوط بودن

صفحه	عنوان
۱۶۶	بی‌اهمیتی و تعمیم‌پذیری

فصل ۳: مسائل اخلاقی

۱۷۵	درد و رنج
۱۸۳	فریب
۱۹۳	بدیل‌های فریب
۱۹۵	ایفای نقش
۲۰۶	نقشی برای مطالعات ایفای نقش
۲۰۹	افشاگری دو جانبه
۲۱۲	آگاه‌سازی
۲۱۴	رابطه بین آزمودنی و آزمایشگر به منزله یک قرارداد
۲۱۸	اخلاقیات در میدان
۲۲۷	مسائل اخلاقی در آزمایش‌های با آزمودنی‌های خردسال
۲۲۹	رهنمودهای سازمانی

فصل ۴: طرح آزمایشی

۲۳۱	طرح سؤال تحقیق
۲۳۹	گروه‌های گواه
۲۴۸	طرح‌های عاملی
۲۵۴	طرح‌های عاملی و تعامل‌ها
۲۵۷	گروه‌های گواه در طرح‌های عاملی
۲۶۱	تعداد حالت‌های آزمایشی

۲۶۳	 سطوح متغیر مستقل
۲۶۸	 تعداد متغیرهای مستقل
۲۷۷	 تحلیل نمره‌های تغییر: مشکلات پیش آزمودن
۲۸۸	 طرح‌های درون - آزمودنی‌ها در برابر طرح‌های بین - آزمودنی‌ها
۲۹۳	 متوازن سازی متقابل
۲۹۶	 طرح‌های ترکیبی
۲۹۸	 جور کردن
۳۰۲	 افت آزمودنی
۳۰۹	 چند کلمه درباره تحلیل داده‌ها
۳۱۰	 به کار گرفتن گروهی آزمودنی‌ها در آزمایش
۳۱۱	 پیدا کردن احساسی نسبت به داده‌ها
۳۱۲	 اگر در وهله اول موفق نشوید

فصل ۵: بدیل‌هایی برای آزمایش مهار شده

۳۱۸	 هنگامی که روش‌های غیرآزمایشی مطلوبند
۳۲۵	 مطالعات همبستگی
۳۳۲	 طرح‌های آزمایشی نما (پیش آزمایشی)
۳۳۳	 مطالعه موردی یک نوبته (طرح با پس آزمون تنها)
۳۳۷	 طرح یک گروهی با پیش آزمون - پس آزمون
۳۴۲	 طرح مقایسه گروهی ایستا
۳۴۴	 طرح‌های شبه آزمایشی
۳۴۵	 آزمایش تسلسل زمانی (طرح تسلسل زمانی ساده)

صفحه	عنوان
۳۴۸	طرح نمونه‌های معادل زمانی
۳۵۰	طرح گروه گواه نامعادل
۳۵۴	طرح‌های تسلسل زمانی چند گروهی
۳۵۵	فنون عمومی برای بهبود طرح‌های غیر آزمایشی
۳۵۶	اهمیت اندازه‌گیری پایا و معتبر
۳۵۹	از میدان به آزمایشگاه به میدان (و برعکس)

فصل ۶: یافتن و ایجاد موقعیت‌ها

۳۷۰	موقعیت‌های پژوهشی اثر بخش
۳۷۲	موقعیت‌های آزمایشگاهی اثر بخش
۳۷۷	موقعیت‌های میدانی اثر بخش
۳۸۰	مطالعات میدانی: انتخاب یک موقعیت
۳۸۸	آزمایش‌های آزمایشگاهی: ایجاد یک موقعیت
۳۹۵	عواملی که ممکن است بر اعتبار آزمایش‌های فریب آمیز تأثیر بگذارند
۳۹۵	بدگمانی تعمیم یافته
۳۹۸	بدگمانی درباره هدف حقیقی یک آزمایش خاص
۴۰۰	راهکارهایی برای کاهش بدگمانی
۴۰۶	خلاصه

فصل ۷: متغیر مستقل

۴۰۷	انواع متغیرهای مستقل در آزمایش‌های روانشناسی اجتماعی
۴۱۶	ضرورت اساسی: گماردن تصادفی
۴۱۸	تفاوت‌های فردی به عنوان "متغیرهای مستقل"

صفحه	عنوان
۴۲۲	انجام دادن یک تحلیل درونی
۴۲۸	اجازه دادن به آزمودنی‌ها در انتخاب حالت‌های آزمایشی خود
۴۳۱	ایجاد یک واقعیت بخشی تجربی از متغیر مستقل
۴۳۳	دستورالعمل‌ها
۴۳۶	رویدادها
۴۴۷	موضوع میزان سازی
۴۶۰	آزمودن مقدماتی متغیر مستقل
۴۶۷	مزیت‌های حضور یک آزمایشگر
۴۷۰	به هر حال، چه کسی این آزمایش را اجرا می‌کند؟

فصل ۸ متغیر وابسته

۴۸۰	سنجه‌های کلامی
۴۸۰	مزایای سنجه‌های کلامی
۴۸۲	پرسشنامه‌ها
۴۸۶	مقیاس‌های درجه‌بندی
۵۰۵	مقیاس‌ها و پرسشنامه‌ها: ملاحظات کلی
۵۱۲	مصاحبه‌ها
۵۱۵	برخی مسائل کلی مربوط به سنجه‌های کلامی
۵۲۲	سنجه‌های رفتاری
۵۲۴	سنجه‌های رفتارهای آشکار
۵۳۳	سنجه‌های رفتار گونه
۵۳۵	سنجه‌های فیزیولوژیایی

صفحه	عنوان
۵۳۸	سنجه‌های غیرمستقیم
۵۴۴	انتخاب یک سنجه
۵۵۱	پایایی و اعتبار اندازه‌گیری
۵۵۱	پایایی
۵۵۵	اعتبار
۵۶۰	افزایش اعتبار
۵۶۴	پنهان داشتن سنجه

فصل ۹ دربارهٔ پرهیز از سوگیری

۵۷۶	سوگیری ناشی از ویژگی‌های درخواستی
۵۸۰	فنون کمینه کردن اثرهای ویژگی‌های درخواستی
۵۸۱	دادن یک فرضیهٔ کاذب به آزمودنی
۵۸۶	حذف سنجهٔ متغیر وابسته از موقعیت آزمایشی
۵۸۷	کسب حمایت آزمودنی به عنوان یک "آزمایشگر"
۵۸۹	بی‌اطلاع نگه داشتن آزمودنی از بودن در یک آزمایش
۵۹۰	کاربرد سنجه‌های رفتاری
۵۹۳	طرح‌های کاهندهٔ سوگیری
۵۹۴	فرضیه‌های غیر بدیهی
۵۹۶	درخواست کمک از آزمودنی
۵۹۷	سوگیری ناشی از اعمال نفوذ غیر عمدی آزمایشگر
۶۰۳	فنون کم کردن اثرهای سوگیری آزمایشگر
۶۰۳	استفاده از آزمایشگران بی‌خبر

صفحه	عنوان
۶۰۴	بی خبر نگه داشتن آزمایشگر از حالت آزمایشی که آزمودنی در آن است
۶۱۳	فنون ترکیبی

فصل ۱۰: مصاحبه پس از آزمایش

۶۱۷	اجرای مصاحبه پس از آزمایش
۶۱۸	بررسی بدگمانی
۶۲۱	افشای فریب
۶۲۸	جلب کمک آزمودنی
۶۳۳	آگاه سازی پس از پسخورانده کاذب به آزمودنی ها

فصل ۱۱: نگارش گزارش

۶۳۸	پیش از آغاز نگارش
۶۴۰	چه باید نگاشت
۶۴۲	مخاطب کیست؟
۶۴۴	نگارش مقاله
۶۴۴	آغاز به کار: سازماندهی
۶۴۶	مقدمه
۶۵۵	روش
۶۶۴	نتایج
۶۶۹	بحث
۶۷۱	پس از نوشتن مقاله

صفحه	عنوان
۶۷۵	فهرست منابع
۶۹۳	واژگان توصیفی
۷۰۹	نمایه‌ی اشخاص
۷۲۳	نمایه‌ی موضوعی
۷۳۱	واژه نامه

www.ketab.ir